

'Ze gaat je onder de handen dood'

Te voet van Rotterdam naar
Coevorden in de hongerwinter

'Ze gaat je onder de handen dood'

Te voet van Rotterdam naar
Coevorden in de hongerwinter

Marjolein Meijering

*Ter nagedachtenis aan
Willy Berends-Vroegop
1920 - 2001*

Lieve oma, ik hoop dat u het een prachtig verhaal vindt.

Schrijver: Marjolein Meijering
ISBN: 9789402184457

© Marjolein Meijering, 2020
www.marjoleinmeijering.nl

1 Proloog - Pinksteren 1939

Gymnastiek

Grootsch turnfestijn in Drenthe's hoofdstad Het Noordergewest van het N.C.G.V. hield een Toogdag

Een twintigtal Chr. gymnastiekverenigingen uit de provincies Groningen, Friesland en Drenthe zijn op Pinkstermaandag samengekomen in Assen, waar vanwege het Noordergewest van het N(ederlandsch) C(hristelijk) G(ymnastiek) V(erbond) een toogdag werd gehouden. Dank zij de perfecte organisatie van de Asser vereniging U. D. I. en mede door het prachtige zomerweer is deze turndag prachtig geslaagd en de gegeven gymnastiekdemonstratie heeft in zeer veel opzichten beantwoord aan het voor dezen dag gestelde doel, n.l. versterking van den onderlingen band tusschen de verenigingen en propaganda voor de lichamelijke oefening in Christelijken geest.

Uit: Nieuwsblad van het Noorden, 30 mei 1939

“Maar ik ben daar geen lid, zou ik daar dan wel naartoe mogen, oom Sander? Wat denkt u?”

Oom Sander, bij de schoolgaande kinderen van Coevorden beter bekend als meester Heijs, keek me aan. "Natuurlijk wel, m'n kind. Moet ik misschien meegaan?" zei hij een beetje plagerig.

Ik trok een gezicht en lachte toen naar hem. "Nee, dat lijkt me niet nodig. Ik ben al negentien jaar oud. Dat weet u toch?"

Oom Sander glimlachte. "Dan zou ik gewoon gaan, Willy. Er zijn daar allemaal andere jongeren en je kan wel een verzetje gebruiken."

"Het is zo jammer dat Gré weg is," zei ik. Ik streek mijn rok glad. Gré was mijn beste vriendin en de dochter van mijn oom Sander en tante Aaltje, bij wie ik in huis woonde.

"Maar je hebt dus een keuze. Naar de toogdag van het Nederlands Christelijk Gymnastiek Verbond in Assen," zei oom Sander. "Of je kan thuisblijven bij je oom en tante."

Ik grinnikte. "Ik zal wel gaan. Het is allicht leuk om er uit te zijn."

"Zo mag ik het horen," zei oom Sander. Hij pakte de krant waarin hij aan het lezen was geweest en fronste zijn wenkbrauwen.

"Wat is er?" vroeg ik.

Hij zuchtte. "Er komen steeds vreemdere berichten in de krant te staan," zei hij.

Ik probeerde de krantenkoppen te lezen. De ondergang van der sociaal-democratie in Tsjechië, las ik. Rechtse leiders gaan over tot het fascisme. "Is dat het werk van die Adolf Hitler uit Duitsland?" vroeg ik, wijzend op de krantenkop.

"Ja," zei oom Sander. "Maar maak je er maar niet druk om. Het zal wel loslopen." Hij keek op en glimlachte naar me. "Jij zal er toch weinig van meekrijgen."

De dagen ervoor waren druilerig geweest, maar de zon straalde op deze Tweede Pinksterdag. Ik had de hele dag gekeken naar de mooiste acrobatische toeren van alle gymnastiekverenigingen die op de toogdag aanwezig waren. Een paar van de jongeren hadden me uitgenodigd om mee te gaan naar het aansluitende diner. Dat wilde ik wel; zo vaak had ik niet de kans om uit te gaan.

Overdag werkte ik in de huishouding bij de familie Westenbrink, een aardige familie waar ik allerlei klusjes deed. Ik verdiende daar heel weinig, dus oom Sander had me wat extra geld toegestopt zodat ik me vandaag daar niet druk over hoefde te maken.

Mijn nichtje en beste vriendin, Gré, was van mijn leeftijd en zou normaal gesproken aan mijn zijde staan. Maar zij was er niet - ze was

naar de bondsdag van de meisjesverenigingen in Rotterdam en zou een paar dagen wegblijven.

Dus hier stond ik: in een grote zaal met tafels en stoelen. Hier werd het diner geserveerd. Ik had niets met gymnastiek. Ik was hier vooral omdat ik anders thuis waarschijnlijk een boek had gelezen.

Ik had op de dag zelf Annie ontmoet. Zij kwam uit Assen en was twintig jaar oud. We zaten nu naast elkaar en namen allebei een slokje van ons drinken.

“Veel leuke jongens hier, hè?” zei Annie. Ze glimlachte breed.

“Och,” zei ik. “Denk je?” Ik keek rond. Een paar mensen keken mijn kant op. Ik streek een lok donkerblond, krullend haar achter mijn oor en glimlachte een beetje naar een wat oudere jongen met donker haar.

“Dat is Jan,” fluisterde Annie samenzweerderig. “Ken je die?”

Ik probeerde nog eens subtiel te kijken. De jongen had zijn hoofd omgedraaid en praatte met zijn buurman, zodat ik zijn gezicht niet kon zien. “Moet ik die kennen dan?” vroeg ik.

“Hij komt ook uit Coevorden, dat hoorde ik hem zeggen.” Annie draaide een krul om haar vinger.

“Oh,” zei ik. “Volgens mij heb ik hem nog nooit gezien.” Maar ik werkte van ‘s ochtends vroeg tot ‘s avonds laat en zag weinig inwoners van Coevorden, behalve bij de kerk.

Ik knipperde met mijn ogen. Mijn rechteroog begon te tranen. Ik knipperde nog eens, maar het ging niet weg.

“D'r zit iets in je oog,” zei Annie. Ze stond op. “Oh, ja, ik zie het.” Ze trok een moeilijk gezicht.

“Mag ik?” klonk een stem achter ons. Ik draaide zich half om op mijn stoel en zag door mijn betraande oog de oudere jongen met het donkere haar, die naderbij was gekomen.

“Pardon?” vroeg ik.

“Mag ik je helpen om dat uit je oog te halen?” vroeg de jongen.

Ik knipperde verwoed met mijn ogen, maar het tranen van mijn oog werd niet beter. Ergerlijk. Dus knikte ik.

Hij knielde voor me en stak zijn hand uit naar mijn gezicht. Nu kon ik hem goed bestuderen. Hij had golvend donker haar, donkere wenkbrauwen en vriendelijke ogen.

Met zijn ene hand hield hij mijn oogleden open. Met zijn andere hand, waarin een gesteven witte zakdoek was verschenen, veegde hij over mijn oog. Ik knipperde nogmaals en hoopte dat ik er niet al te oncharmant uitzag.

“Ik heb het eruit gehaald,” zei hij.
Ik knipperde nogmaals. “Wat was het?”
“Een vliegje.” De jongen stond op en vouwde zijn zakdoek weer weg.
“Mijn dank is groot,” zei ik. “Hoe heet je?”
De jongen glimlachte. “Jan Berends. En jij?”
“Willy Vroegop.” We schudden elkaar de hand.
“Mag ik je vergezellen?” vroeg hij.
Annie kuchte. Ik draaide me abrupt om; ik was vergeten dat zij er ook nog stond.
“Ik ga wel even wat te drinken halen,” zei Annie en ze knipoogde naar me.
Ik glimlachte breed naar Annie en gebaarde toen naar de stoel naast me. “Je kunt hier wel even zitten zolang ze niet terug is.”
Jan ging zitten en even zeiden we niets.
“Waar woon je?” vroeg hij uiteindelijk.
“Naar ik begrepen heb, wonen we niet ver van elkaar,” zei ik. “Ik woon in Coevorden. Ik ben inwonend bij de familie Heijs. Dat zijn mijn oom en tante.”
“Ah!” zei Jan. “Ja, die ken ik wel. Ik woon iets verderop, bij mijn ouders aan de Van Heutszsingel.”
“Oh, is je vader die boekhouder?” vroeg ik.
Jan knikte.
“Waarom hebben wij elkaar nooit in de kerk gezien?” vroeg ik.
Jan haalde zijn schouders op. “Dat durf ik je niet te zeggen.” Hij zweeg even en voegde er toen aan toe: “Dan was je me zeker opgevallen.”
Ik streek over mijn rok en probeerde niet te blozen.
“Wat doe je?” vroeg hij.
“Ik werk bij de familie Westenbrink, als dienstmeisje,” zei ik.
“Oh,” zei Jan. “Ik dacht dat ze altijd dat Duitse meisje hadden.”
“Ja, maar alle Duitse meisjes moesten terug naar Duitsland, dus zij ook. Bevelen van Hitler,” zei ik. “Dat kwam mij wel goed uit.”
“Führerbefehl,” mompelde Jan.
“Zoiets, ja.” Mijn Duits beperkte zich tot een mengeling van plat Duits en plat Drents dat hier aan de grensstreek gesproken werd. Ik kwam uit Noord-Holland, al begon ik steeds meer een noordelijk accent te krijgen. Dat zei mijn moeder althans als ik haar sprak. Zij was teruggegaan naar Noord-Holland, ze miste het daar.

“Ga je wel eens uit?” zei Jan.

Ik haalde mijn schouders op. “Ik heb niet heel veel tijd.” En niet veel geld, maar dat wilde ik er niet bij zeggen.

“Zullen we een keer een wandeling door het park maken?”

Ik kijk hem aan. Zijn gezicht was ondoordringend, op het kleine glimlachje rond zijn mond na. Wandelen? Maakte hij een grapje?

Aan de andere kant: meer dan wandelen was er niet te doen in Coevorden voor een jonge ongetrouwde vrouw.

“Ik moet dat wel vragen aan oom Sander,” gooide ik eruit.

“Ik kan ook wel op bezoek komen om het te vragen.”

“Oh nee,” zei ik haastig. Ik moest er niet aan denken dat oom Sander hem allerlei vragen zou gaan stellen. Ik had dat bij Gré wel eens gezien. Dat liep nooit goed af. “Nee nee. Ik regel het wel.”

“Mooi,” zei hij.

Toen Annie terugkwam, zat ik nog na te denken over wat er was gebeurd. Ik kende deze jongen helemaal niet, en nu gingen we wandelen? Het was duidelijk dat hij me interessant vond. Ik zuchtte om mijn eigen gedachten en zette een glimlach op. Het deed er niet toe. Het was niet alsof ik meteen met hem moest trouwen of zo. Dat zou allemaal wel loslopen.

2 Rotterdam, 10 november 1944

BEVEL.

Op bevel der Duitse Weermacht moeten alle mannen in den leeftijd van 17 t/m 40 jaar zich voor den arbeidsinzet aanmelden.

Hiervoor moeten **ALLE** mannen van dezen leeftijd onmiddellijk na ontvangst van dit bevel met de voorgeschreven uitrusting op straat gaan staan.

Alle andere bewoners, ook vrouwen en kinderen, moeten in de huizen blijven totdat de actie ten einde is. De mannen van genoemde jaargangen, die bij een huiszoeking nog in huis worden aangetroffen, worden gestraft, waarbij hun particulier eigendom zal worden aangesproken.

Bewijzen van vrijstelling van burgerlijke of militaire instanties moeten ter controle worden meegebracht. Ook zij, die in het bezit zijn van zulke bewijzen, zijn verplicht zich op straat te begeven.

Er moeten worden medegebracht: warme kleding, stevige schoenen, dekens, bescherming tegen regen, eetgerei, mes, vork, lepel, drinkbeker en boterhammen voor één dag.

De dagelijksche vergoeding bestaat uit goeden kost, rookartikelen en loon volgens het geldende tarief.

Voor de achterblijvende familieleden zal worden gezorgd.

Het is aan alle bewoners der gemeente verboden hun woonplaats te verlaten.

Op hen, die pogen te ontvluchten of weerstand te bieden, zal worden geschoten.

“Jan!” Mijn stem galmde door de paar kleine kamers die we bewoonden in Kralingseveer, bij Rotterdam. “Jan!” riep ik nogmaals. Hij kon toch niet ver weg zijn, ons huis was minuscuul.

“Wat is er aan de hand?” Jan verscheen in de deuropening van de slaapkamer. “Je maakt kleine Jan nog wakker.” Hij gebaarde naar de slaapkamer, waar ik een uur geleden onze zoon in zijn ledikantje te slapen had gelegd.

Ik stak hem het blaadje toe dat ik zojuist door de brievenbus had gekregen. Het was een pamflet van de bezetters. “Kijk. Kijk dan!”

Hij nam het aan en las het, waarbij zijn wenkbrauwen steeds meer omhoog gingen. “Dat is niet best.”

“Je kan niet weggaan. Je mag niet weggaan.” Het huilen stond me nader dan het lachen. Ik had onwillekeurig mijn handen op mijn buik gelegd. Volgens de dokter zou ik in december gaan bevallen van ons tweede kind. Dat was al over een paar weken. “Ik kan dit allemaal niet alleen.”